

Asia: VN/12128/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Luonnonsuojelulain lukukohtaiset kommentit

1 luku Yleiset säännökset

Keski-Pohjanmaan liitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi, joka koskee uutta luonnonsuojelulakia.

Lakiehdotuksen 1 luvussa esitetyt yleiset tavoitteet ovat ymmärrettävät ja selkeät sekä kuvastavat hyvin lain tavoitteita. Keski-Pohjanmaan liitto pitää hyvänä, että lakiehdotukseen on sisällytetty 3 §:ssä keskeisimmät määritelmät laissa käytetyistä käsitteistä. Lain jatkovalmistelussa tulee huolehtia, että määritelmäosassa on kuvattu kaikki keskeisimmät ympäristölain sisältöön liittyvät käsitteet lain sisällön selkeyttämiseksi ja tulkintatilanteiden välttämiseksi.

Lukuun uutena mukaan otettu varovaisuusperiaatteen kirjaus 7 §:ssä säännöstasoisesti on erittäin haastava siinä kontekstissa, miten se on lakiehdotukseen kirjattu. Ehdotuksen ja perustelujen perusteella on vaarana, että varovaisuusperiaatetta tulkitaan ympäristöviranomaisten toimesta yleisenä perusteluna, jota viranomainen voi käyttää kun muuta perustetta ei ole käytössä. Samalla lainsäätäjä kohottaa varovaisuusperiaatteen muiden ympäristöoikeudelle hyvinkin tärkeiden periaatteiden, kuten ympäristön pilaantumiskielto, yläpuolelle säätämällä siitä lailla. Notorisesti voidaan todeta, että oikeuskäytännössä sovelletaan paljon eri oikeudellisia periaatteita, joita ei ole säädetty laintasoisesti. Siksi lainkohdan tarve ja perustelu on riittämätön. Keski-Pohjanmaan liitto ei puolla 7 §:n mukaan ottoa ympäristölakiin ja esittää sen poistamista.

Muutoin Keski-Pohjanmaan liitolla ei ole lukuun huomautettavaa.

2 luku Luonnonsuojelun viranomaiset ja muut toimijat

Luvussa 2 esitetyt viranomaisvastuut ja velvoitteet ovat perustellut. Keski-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että kuntien asema säilytetään aikaisemman lain mukaisena eikä vastuita nykyisestä

kasvateta, koska kukin kunta on olosuhteiltaan ja ympäristöltä omanlaisensa ja liikkumavaraa tarvitaan. Todettakoon, että lakiehdotuksen 12 §:n muotoilu mahdollistaa Suomen perustuslain 121 §:n mukaisesti kunnan laajan itsehallinnon puitteissa monenlaisten ja vahvempienkin ympäristönsuojelullisten toimenpiteiden toteuttamisen kunnan niin halutessaan vaikka sitä ei ympäristölaissa edellyttäisikään.

Muutoin Keski-Pohjanmaan liitolla ei ole lukuun huomautettavaa.

3 luku Luonnonsuojelusuunnittelu

Keski-Pohjanmaan liitto pitää hyvänä, että lainsäätäjät kehittää ympäristönsuojelun strategisia tavoitteita ja suunnitelmia monialaisesti ja moniportaisesti keskeiset toimijat suunnitteluprosessiin osallistaen ja aktivoiden. Lakiluonnokseen kirjattu tavoite ei saa jäädä vain kirjaukseksi vaan se tulee johtaa myös veloitteeksi ympäristöministeriölle.

Keski-Pohjanmaan liitto haluaa todeta, että aluekehittämislaki säättää maakuntien kehittämisen kokonaisvastuun maakuntien liittojen vastuulle. Siten alueellisen strategian ja toimintaohjelman laatiminen edellyttää vahvaa yhteistyötä ja -toimintaa kuntien, maakunnan liittojen ja vastuussa olevien elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten välillä. Keski-Pohjanmaan liitto esittää maakuntien liittojen aseman esille tuomista ko. 14 §:n 5 momentin säännöksen yhteydessä.

Muutoin Keski-Pohjanmaan liitolla ei ole lukuun huomautettavaa.

4 luku Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukeminen

Keski-Pohjanmaan liitto pitää hyvänä, että lainsäätäjät mahdollistaa kansallisessa päätöksenteossa joustavasti luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukemisen muodot. Kunnilla ja alueilla tulee olla kaikki mahdollisuudet käytettävissä tässä työssä. Keski-Pohjanmaan liitto näkee myös tärkeänä, että eri tukitoimia ja rahoitusmahdollisuuksia luotaessa tuen oikeusperusteena ovat EU:n valtioneuvoston päätökset, mahdollisia ryhmäpoikkeusasetuksen määräykset sekä de minimis-säättelyä, jolloin tuen myöntämisen perusteet vastaa muiden rahoituslähteiden EU-oikeudellista säännöspohjaa. VN:n asetuksen merkitys korostuu esimerkiksi tarkkarajaisuusvaatimuksen osalta tukikohtaista säättelyä määritettäessä. Olennaista tuen hakijan näkökulmasta on se, että hakijalle muodostuu säättelyperusteista selkeä kuva, mihin tukea voidaan käyttää ja mitkä ovat tuen myöntämisen edellytykset.

5 luku Euroopan yhteisön Natura 2000 -verkosto

Keski-Pohjanmaan liitolla ei ole lukuun huomautettavaa.

6 luku Luonnonsuojelualueet

Keski-Pohjanmaan liitto pitää hyvänä periaatteena, että lainsäätäjät huolehtii perinneluontotyyppien suojelusta erityisesti tapauksissa, joissa luontotyyppi tai lajisto on uhanalainen. Keski-Pohjanmaan liitto pitää myös tärkeänä, että luvun 6 sääntelyssä luonnonsuojelualueiden perustamisen

edellytykset ja perusteet ovat yleisesti hyväksyttävissä. Siten luonnonsuojelualueiden perustamisen edellytykset eivät voi ylittää sitä, mikä alueiden kehittämisen, yhteiskunnallisen kehityksen ja paikallisten tarpeiden näkökulmasta on perusteltua. Lakiluonnoksen 45 §:ssä esitetty kirjaus, jonka mukaisesti luonnonsuojelulain perusteella voitaisiin puuttua keskeisenä suojeltava oikeushyväne olevaan yksityiseen omistusoikeuteen, on omistusoikeuden näkökulmasta erittäin haastava. Ko. pykälän 2 momentin yksityisen omistusoikeuden yli menevä oikeus päättää maanomistajan tahdosta huolimatta luonnonsuojelualueen perustamisesta on vahvasti ristiriidassa Suomen perustuslain 15 §:ssä säädetyn omaisuuden suojan perusoikeuden kanssa.

Lakiehdotuksen 63 §:ään kirjattu luonnonsuojelualueen heikentämisen hyvittämisperiaate on samoin erittäin haastava etenkin tilanteessa, jossa maaomistaja on suostunut korvausta vastaan luovuttamaan määräajaksi alueita luonnonsuojelutarkoitukseen ja määräajan umpeuduttua alue palautuu maanomistajan käyttöön.

Kokonaisuutena arvioiden luvussa 6 on esitetty useita ehdotuksia, jotka ovat vähintäinkin haastavia omistusoikeuden ja alueiden käytön suhteen ja alttiita kritiikille.

7 luku Luontotyyppien suojelu

Keski-Pohjanmaan liitolla ei ole lukuun huomautettavaa.

8 luku Eliölajien suojelu

Keski-Pohjanmaan liitolla ei ole lukuun huomautettavaa.

9 luku Vaihanta, maahantuonti ja maastavienti

Keski-Pohjanmaan liitolla ei ole lukuun huomautettavaa.

10 luku Maiseman suojelu ja hoito sekä luonnonmuistomerkit

Keski-Pohjanmaan liitolla ei ole lukuun huomautettavaa.

11 luku Ekologisen kompensaation toteuttaminen

Keski-Pohjanmaan liitolla ei ole lukuun huomautettavaa.

12 luku Alueiden hankinta luonnonsuojelutarkoitukseen ja korvaukset

Keski-Pohjanmaan liitolla ei ole lukuun huomautettavaa.

13 luku Luonnonsuojelun tiedonhallinta ja päätöksistä tiedottaminen

Keski-Pohjanmaan liitto pitää hyvänä tavoitteena sitä, että lailla selkiytettäisiin ja yhtenäistettäisiin luonnonsuojelun tietovarantoja koskevia viranomaisen vastuita ja tiedonrakenteita. Edelleen Keski-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä tavoitetta jo pelkästään resurssisyydestä, jonka mukaan kunnille tai maakunnan liitoille ei ehdotettaisi velvoitetta toiminnassaan syntyvien luontotietojen tallettamiseen. Keski-Pohjanmaan liiton näkemys on, että on riittävää, että kunnat ja maakunnan

liitto toimittavat tiedot tarkoituksenmukaisella tavalla ELY-keskusten ympäristövastuualueelle, jotka vastaavat tietojen saattamisesta eri järjestelmiin. Menettelytavalla varmistetaan se, että tie dot saadaan osaksi luonnonsuojelun tietojärjestelmää.

14 luku Luonnonsuojelun valvonta, hallintopakko ja rangaistukset

Keski-Pohjanmaan liitolla ei ole valvontaa suorittavien viranomaisten vastuisiin ja tehtäviin lausuttavaa. Lakiehdotuksen 122 §:n kirjattu tiedonsaantiin oikeutetut tahot tulee liittää myös maakunnan liitot, joka vastaavat maakuntakaavan laatimisesta MRL:n velvoittamana.

Muulta osin Keski-Pohjanmaan liitolla ei ole lukuun huomautettavaa.

15 luku Muutoksenhaku

Lakiehdotuksen 132 §:ssä säädetään valitusoikeudesta, joka on rajattu lakiluonnoksessa koskemaan ympäristöministeriötä, Metsähallitusta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta sekä kunnan viranomaista. Keski-Pohjanmaan liitto pyytää lain valmistelutahoa arvioimaan, tulisiko muutoksenhakuoikeuden piiriin lukea myös maakuntien liitot, jotka tekevät päätöksiä maakuntakaavassa maankäyttöön liittyen, koska maakuntakaavassa esitetään myös ympäristösuojeluun liittyviä kaavamääräyksiä, esimerkiksi Natura-alueiden, tuulivoimapuistojen ja eri suojeleuhjelmien osalta.

16 luku Voimaantulosäännökset

Keski-Pohjanmaan liitolla ei ole lukuun huomautettavaa.

Huomiot muihin lakeihin ehdotettuihin muutoksiin

Huomiot muutoksista, joita on ehdotettu muihin lakeihin

Keski-Pohjanmaan liitolla ei ole muihin lakeihin tehtäviin muutoksiin huomautettavaa.

Luonnonsuojelulain uudistuksen tavoitteiden saavuttaminen

Miten lakiehdotus kokonaisuutena vastaa sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen?

Keski-Pohjanmaan liitto haluaa todeta, että lakiehdotus tämän muotoisena varmastikin edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua. Toisaalta varovaisuusperiaatteen ja ympäristövalvonnan korostuminen ehdotuksessa voivat johtaa lain soveltamisen kannalta epätoivottavaan tilanteeseen, mikäli varovaisuusperiaatteen soveltaminen muodostuu valvojan viranomaisen yleiseksi toimintaperiaatteeksi ja perusteluksi ympäristölain soveltamisessa koskevilla kysymyksillä. Lainsäätäjän tulee huolehtia tasapainoisesti ja monialaisesti eri intressien yhteensovittamisesta lain sisällössä, jotta lain tavoitetta ja luonnonsuojelua ei yhteiskunnassa mielletä kaikki muut yhteiskunnalliset toiminnot ylikäyväne oikeutena.

Ilmastonmuutoksen hillintä

Miten näette ilmastonmuutoksen hillinnän luonnonsuojelulain ehdotettuna tavoitteena?

Keski-Pohjanmaan liitto haluaa todeta, että nyt lausunnolla oleva lakiehdotus on luonnon ja maiseman suojelua koskeva eri tyislaki. Ilmaston muutokseen sopeutumisen päämääränä on, että yhteiskunnalla on kyky sopeutua ilmastossa tapahtuviin muutoksiin ja hallita niihin liittyvät riskit. Siten Keski-Pohjanmaan liitto näkee, että ilmastonmuutoksen hillintää koskeva sääntely ja toimenpiteet ovat laajasti eri aloille ulottuvia eikä niitä tule kategorisoida luonnonsuojelulakiin erityislakina. Mikäli se tehdään yhteen lakiin, tulisi kytkös ulottaa vaikutuksensa osalta ja sisällyttää myös muihin lakeihin. Keski-Pohjanmaan liitto ei tätä puolla ja näkee, että luonnonsuojelulaille tulee säännellä lain soveltamisalaa koskevia asioita, ei muuta.

Ekologisen kompensaaion eli luonnonarvoille aiheutuvien heikennysten hyvittäminen

1) Miten ehdotettavat ekologisen kompensaaion säännökset vaikuttavat luonnonsuojelulain tavoitteiden saavuttamiseen?

Keski-Pohjanmaan liitto näkee, että lakiehdotuksessa esitetty ekologinen kompensaaio omaa enemmän luonnonsuojelutoimintaa ohjaavan negatiivisen vaikutuksen ja nähdään helposti yhteiskunnassa enemmän fiskaalisena, valtion uutena tapana kerätä varoja luonnonsuojeluperusteella. Ekologisen kompensaaion periaate näyttäytyy lakiehdotuksessa lukijalle lähinnä lainvalmistelijoiden kehittämänä sanktiomenetelmänä, jonka laajemmat vaikutukset kääntyvät hyvin suurella todennäköisyydellä luonnonsuojelulain tavoitteita vastaan.

Keski-Pohjanmaan liitto ei tue ajatusta ekologisen kompensaaion käyttöönottamiseksi luonnonsuojelulain tavoitteiden saavuttamiseksi.

2) Miten ehdotettavat ekologisen kompensaaion säännökset vaikuttavat toimialojen suunnittelemiin hankkeisiin?

Ks. edellä.

Malminetsintä luonnonsuojelualueilla

Pidättekö tarkoituksenmukaisena rajoittaa malminetsintää luonnonsuojelualueilla

1) ehdotetulla tavalla poistamalla viranomaisen mahdollisuus myöntää lupa malminetsintään valtion luonnonsuojelualueilla?

Keski-Pohjanmaan liitto näkee tärkeänä, että viranomaisella säilytetään mahdollisuus harkintansa perusteella arvioida esimerkiksi geologisten tutkimusten toteuttaminen tarvetta suojelualueilla. Viranomaisen harkinta haitta-asteesta perustuu aina ao. viranomaisen asiasta ja haitta-asteesta hankkimaan tietoon ja asiantuntijoiden arvioon. Siten viranomaisen päätöksentekokykyyn asiassa tulisi voida luottaa. Se, että lailla kategorisesti kiistetään viranomaisen mahdollisuus myöntää lupia malminetsintään luonnonsuojelualueilla on joustamaton ja lähtee enemmän liikkeelle rajoittamispyrkimyksestä kuin siitä vaarantaako luvan myöntäminen luonnonsuojelun tavoitteita vaiko ei.

2) muulla tavalla (miten)?

-

Muut huomiot

Muita huomioita esityksestä

-

Kaiponen Jyrki
Keski-Pohjanmaan liitto